

ROMANIAN ACADEMY AND THE BEGINNING OF THE ROMANIAN BIBLIOGRAPHY

**Cristina Popescu Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, Agnes Erich, Prof.,
PhD, "Valahia" University of Târgoviște**

Abstract: The appearance of academies produced a change in consciousness, marking the transition from the medieval life mentality system with a powerful God but hidden, remained mysterious, to a new form of reflection in which nature begins to be investigated, becoming accessible to the human mind. The specific function of the Academy, which distinguishes it from other scientific institutions, consists of the initiative to design, to draw research directions in future. Since its founding in 1866 until 1948, the Romanian Academy experienced a period of growth and flowering illustrated by their role in achieving national unity, but also by the great scientific, literary and artistic personalities of that period, which gave this academic institution own their own value. At the end of the nineteenth century as a result of the substantial increase of the Romanian Academy Library funds, becomes necessary, in relation to trends in European literature movement, the need for a national Bibliography. Is no doubt that the most important stage of Romanian Bibliography begins at the Romanian Academy, which is a fundamental moment in the evolution of bibliographies, because configured their scientific level and marked decisively the coordinates of an axiological framework for the Romanian bibliography. Biographic concerns Romanian Academy were supported by two French scientists: Emile Picot and Emile Legrand, both with important works that brought innovations in the bibliographic principles. In this paper we want to point the librarianship preoccupations and, in particular, the bibliographic ones in theoretical and practical work of Romanian personalities such as Alexandru Odobescu, Ioan Bianu, Nerva Hodos, Al. Sadi Ionescu, Dan Simonescu, Al. T. Dumitrescu, Ștefan Orășeanu etc.

Keywords: Bibliography, Romanian Academy, "Old Romanian Bibliography" Alexandru Odobescu, Ioan Bianu

Europa secolelor XVII, XVIII și XIX este terenul înfloririi vieții academice. Dimitrie Gusti, fiind preocupat să definească misiunea acestui gen de instituție, afirma: „*Academia ca un așezământ național îndeplinește o necesară și profundă funcție socială și etică*”¹ întrucât ea este „*instituția cea mai proprie a servi și onora interesele superioare culturale și științifice ale Patriei*”.²

Apariția academiilor produce o schimbare în conștiințe, marcând trecerea de la mentalitatea sistemului de viață medievală, cu un Dumnezeu atotputernic dar ascuns, rămas

¹ GUSTI, Dimitrie. Ființa și menirea academiilor. În: *Discursuri de recepție la Academia Română*. București: Albatros, 1980, p.179.

² *Ibidem*,180.

misterios, spre o nouă formă de reflecție în care natura începe să fie cercetată, devenind accesibilă minții umane. „*Marile academii europene au fost înființate spre a răspunde unor imperative culturale și științifice*”.³

Funcția specifică a Academiei, care o deosebește de celelalte instituții științifice, constă tocmai în inițiativa de a proiecta, de a trasa direcții în cercetare științifică, în perspectivă. După opinia lui D. Gusti, „*lucrările colective științifice nu se pot face decât prin Academie, pentru că sunt cercetări pe care individul, oricât ar fi de harnic și genial, nu poate să le întreprindă singur, fiindcă întrec cu mult puterile sale mărginite*”.⁴

Asemenea lucrări presupun continuitate în timp, ele se întind pe mai multe generații: „*ultimii încep unde cei dintâi au sfârșit și, legând astfel viețile și lucrările câtor mai mulți, cu toții împreună vor reuși să se săvârșească, ceea ce fiecare în particular nu ar fi putut face*”.⁵

Termenul de *academie* a fost folosit la noi din timpul domnitorilor Vasile Lupu și Șerban Cantacuzino. Utilitatea unei instituții academice s-a făcut simțită încă din secolul al XVI-lea, secol în care domnitorul Petru Cercel a decis să deschidă o *academie*, ca loc de reunire al literaților, pictorilor și arhitecților. Aceasta se întâmpla încă înainte de înființarea primelor academii în Europa.

Academia a dat României prima bibliotecă, unică prin colecțiile sale de manuscrise, stampe, portrete, hărți, numismatică. La Academie s-au întocmit lucrări despre limba română, ortografii, gramatici, folclor, texte și bibliografii vechi, așa cum a fost *Etymologicum Magnum Romaniae* de Bogdan Petriceicu Hasdeu.

Academia Română a luat ființă la 1 aprilie 1866 sub denumirea de Societatea Academică Română. Aceasta a constituit rezultatul unei îndelungi evoluții istorice, „*un act necesar, impus de dezvoltarea științei și culturii românești*”.⁶ Indubitabil, însă: „*Istoricul Academiei Române este și istoria gândirii românești care are rădăcini din veacuri*”.⁷

De la înființarea ei în anul 1866 până în anul 1948, Academia Română a cunoscut o perioadă de dezvoltare și înflorire ilustrată prin rolul jucat în realizarea unității naționale, dar și prin marile personalități științifice, literare și artistice ale perioadei, care au conferit instituției academice propria lor valoare.

La finele secolului al XIX-lea, „*ca urmare a creșterii considerabile a fondurilor Bibliotecii Academiei Române, devine evidentă, în raport cu tendințele mișcării bibliografice europene, necesitatea unei bibliografii naționale*”⁸

Neîndoielnic este și faptul că cea mai importantă etapă a bibliografiei românești începe la Academia Română, ce „*reprezintă un moment fundamental în evoluția bibliografiilor, deoarece a configurat nivelul științific al acestora și a marcat decisiv coordonatele unui cadru axiologic al lucrărilor bibliografice românești*”.⁹

³ SÂRGHIE, Anca. *Biblioteci de specialitate*. Sibiu: Alma Mater, 2002. p.77.

⁴ GUSTI, Dimitrie. *Op.cit.*, p.185.

⁵ *Ibidem*, p. 185.

⁶ MIHOC, Gheorghe. *Academia Republicii Socialiste România: scurt istoric*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981, p.3-4.

⁷ RUSU, N. Dorina. *Istoria Academiei Române: repere cronologice*. București: Editura Academiei Române, 1992, p. 7.

⁸ BULUȚĂ, Gheorghe. *Civilizația bibliotecilor*. București: Editura Științifică, 1998, p. 157.

⁹ NICULESCU, Zenovia. *Bibliografii speciale: curs universitar*. București: Asociația bibliotecarilor din bibliotecile publice din România, 1999, p.92.

În acest context trebuie menționate preocupările bibliologice și, în mod special, cele bibliografice remarcabile în activitatea teoretică și practică a unor personalități românești din secolul al XIX-lea, printre care se numără scriitorul și arheologul Alexandru Odobescu (1834 – 1895), prin contribuția căruia, de la 1860, „s-a pus temelie unei concepții biblioteconomice”¹⁰. Acesta a inițiat studiul sistematic al cărții vechi românești. Al. Odobescu a descoperit „incunabilele tipografiei române”: *Liturghierul* lui Macarie (1508) și *Tetraevangheliarul* (1512). A contribuit și la salvarea unor biblioteci românești, semnalând și aducând la București, pentru Biblioteca Centrală, o serie de manuscrise și cărți rare aflate mai ales în mănăstirile de pe Valea Oltului.

Astfel, Al. Odobescu a pregătit teoretic și practic elaborarea primei bibliografii naționale retrospective. S-a preocupat și a impus în literatura de specialitate o terminologie adecvată domeniului cărții și bibliotecii. A publicat și o interesantă bibliografie daco-romanică, *Bibliografia Daciei* (1872), și a folosit metoda cercetării și expunerii bibliografice în *Buletinul bibliografic* inserat permanent în periodicul său *Revista română* (1861 – 1863) și în toate scrierile sale științifice. A donat multe cărți Bibliotecii Academiei, iar pe altele le-a vândut Bibliotecii Centrale din București.¹¹

Lucrarea lui Alexandru Odobescu, reprezentativă pentru acuratețea științifică a unei bibliografii speciale, este: *Bibliografia Daciei* : indice de scrieri atingătoare, direct sau indirect, de vechii locuitori ai Daciei (București: Tipografia Curții, 1872. 65 p.) care, prin mențiunea la titlu, specifică scopul pentru care a fost realizată: „Publicată pentru a facilita cercetările concurenților la premiul instituit de d. Al. Odobescu, membru al Societății Academice Române, pentru cea mai bună dizertație pe această temă”.

Bibliografia cuprinde 332 de titluri de cărți și articole din periodice, dintre care 45 sunt referințe bibliografice românești, iar 287 străine în 8 limbi: latină, greacă, germană, franceză, rusă, italiană, ungară și polonă.

Cercetând numeroase izvoare istorice, operând cu un criteriu al selecției valorice, având o deschidere amplă spre lucrările de specialitate din străinătate, Al. Odobescu a realizat o valoroasă bibliografie specială, analitică și de recomandare privind teritoriul și populația Daciei. Bibliografia lui Al. Odobescu a fost continuată în timp, de Constantin Daicoviciu și Mihail Macrea prin *Contribuții la bibliografia Daciei Romane* (1920-1935)¹².

Personalitatea care a creat și a polarizat în jurul său întreaga școală bibliologică a Academiei Române, punând bazele unei adevărate mișcări bibliografice științifice, a fost filologul Ioan Bianu (1856 – 1935), care a condus Biblioteca Academiei din 1884 până în 1935.

Absolvent al Facultății de Litere din București, numit custode, încă din vremea studenției, la Biblioteca Centrală a Universității, apoi adus de Al. Odobescu, în 1879, la Societatea Academică în postul de „scriitor bibliotecar”¹³, învățatul ardelean, Ioan Bianu, și-a dedicat întreaga existență cărților și rigorilor impuse de o permanentă conștiință a lucrului bine făcut. El afirma, însă, că: „suntem rezultatul aptitudinilor înnăscute și mai ales al influențelor mediului în

¹⁰ THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 79.

¹¹ Cf.: GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Cartea și bibliotecile: studii de bibliologie*. București: Editura Științifică, 1972, p. 210 – 225.

¹² Vezi: NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p. 99.

¹³ Vezi: BIANU, I. Visuri, gândiri și planuri. În: *Revista arhivelor*, V (1928-1929), p. 1. *Apud*: CRĂCIUN, Ioachim. *Doi bibliologi români: Ion Bianu și Al. Sadi-Ionescu*. Cluj: Tipografia „Cartea românească”, 1937, 54p.

care ne-am născut și ne-am format. Mă lăudați pentru devotamentul întregii vieți față de școala și cartea neamului nostru. Dacă acesta e merit, apoi acest merit nu este al persoanei mele, ci al mediului în atmosfera aceluia Blaj Sfânt, în care am crescut și care era stăpânit de ideile de deșteptare, de luminare și de înălțare a neamului nostru....Am deschis ochii asupra lui Cipariu și am avut învățător și ocrotitor părintesc pe Moldovănuț... ”¹⁴.

Bianu a rămas fidel Bibliotecii Academiei pe care a slujit-o 53 de ani. În 1879, și-a început activitatea sa de îmbogățire a colecțiilor bibliotecii cu materiale din cele mai rare și utile studiului limbii, literaturii și istoriei poporului român.

În 1901, din inițiativa sa și a lui D. Sturdza, Biblioteca Academiei a intrat în posesia a cca. 50000 volume, iar 3 ani mai târziu, la discursul de recepție de la Academie al lui Bianu, biblioteca deținea: „peste 100000 volume tipărite, peste 4000 volume manuscrise, peste 30000 documente românești, cea mai însemnată colecțiune de monede românești și cea mai mare colecțiune de stampe, de portrete, de hărți geografice privitoare la istoria românească”¹⁵.

Acest considerabil număr de volume intrate în fondul Bibliotecii Academiei provenea din diverse surse ca: transferarea întregului fond al Bibliotecii Centrale, de la membrii Academiei, de la anticari sau donații particulare ale unor cărturari. În revista *Boabe de grâu*, Bianu face cunoscute numele donatorilor: Cipariu, Sbierea, V. A. Urechia, Melchisedec, D. Iarcu și donații importante din partea generalului Adrian și a istoricului Papiu Ilarian¹⁶.

Pasiunea adunării și lecturării cărților și a manuscriselor vechi a crescut la Bianu sub influența exemplului și îndemnurilor lui Cipariu și Moldovănuț. Entuziasmul l-a determinat pe Ioan Bianu să-și dorească să strângă toate colecțiile de cărți din România în Biblioteca Academiei, cu scopul ca aceasta să devină Biblioteca Națională a României.

Această achiziționare a documentelor începută din inițiativa lui I. Bianu reprezenta un întreg proces: la început erau strânse materialele ce urmau a fi incluse în bibliografie, urma organizarea lor, iar apoi clasificarea. Mai mult, cărturarul ardelean a transformat practic biblioteca într-un centru bibliografic și documentar.

Ca director al Academiei Române, Ioan Bianu, despre care se știe că „a administrat cu pricepere nu numai Biblioteca Academiei Române, ci întreaga Academie”¹⁷, are și meritul de a fi inițiat redactarea unui regulament pentru bibliotecă, realizat în 1884, el stabilind profilul instituției, organizarea colecțiilor și normele de catalogare, îndatoririle personalului și principiile de conservare a fondurilor; elaborarea marilor repertorii bibliografice naționale pe baza planului bibliografiei naționale, redactat în 1894, în urma consultării lui B. P. Hasdeu, plan supus discutării și aprobării plenului academic în ședința din 28 februarie 1895.¹⁸

Astfel, „bibliografia este abordată într-o dublă perspectivă teoretică prin conceperea unui plan științific, și cea pragmatică prin operaționalizarea metodelor și tehnicilor specifice într-o interdependență cu structurile sale universale.”¹⁹

În acest sens Ioan Bianu și-a ales colaboratori precum: Nerva Hodoș, Al. Sadi Ionescu, Al. T. Dumitrescu, Ștefan Orășeanu. Încă din 1886, publica un raport anual privind dezvoltarea

¹⁴ Vezi: *Sărbătorirea lui Ion Bianu...în ziua de 7 ianuarie 1928*. București, 1928, p. 30.

¹⁵ *Ibidem*, p. 30.

¹⁶ Cf.: BIANU, Ion. Academia Romana si biblioteca ei. În: *Boabe de Grâu*, I, 1930, nr. 1, p. 1-10. Apud: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 252.

¹⁷ Vezi: STREMPER, G. *Revista Academică*, 8, 1 noiembrie 1997, p.18.

¹⁸ *Ibidem*, p. 18.

¹⁹ Vezi: NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p.92-93.

bibliotecii, precum și o listă cu toate cărțile achiziționate; din 1905 a început să publice cu regularitate buletinul *Creșterea Colecțiilor*, care înregistra intrarea în bibliotecă a tuturor documentelor, incluzând aici și pe cele din depozitul legal.

Prima problemă care se punea pentru Bianu încă din 1894 era pregătirea instrumentelor științifice care să-i informeze pe cititori corect și rapid asupra fondurilor de documente deținute în bibliotecă, așadar pregătirea cataloagelor. Ion Bianu nu concepea catalogarea doar ca pe o operație strict biblioteconomică, ci ca pe un mijloc de informare, ca pe o operă bibliografică ce urma să vină în întâmpinarea solicitărilor utilizatorului.

Preocupările bibliografice ale Academiei Române au fost susținute și de doi savanți francezi : Émile Picot și Émile Legrand, ambii cu lucrări importante, care au adus înnoiri în principiile bibliografiei.

Pentru E. Picot, „*bibliografia nu constă numai în a înregistra titluri și a descrie compoziția materială a cărților și condiția exemplarelor din bibliotecă, ea trebuie să prezinte exact conținutul lucrărilor, indicând ce trebuie să servească istoriei și mai ales istoriei literare*”²⁰. Émile Picot își exprimă, astfel, și concepția despre relația ce se stabilește între bibliografie și istoria literară, menționînd-o după prezentarea aspectului tehnicist al domeniului.

După E. Legrand, „*bibliograful nu trebuie să scrie despre cărți pe care nu le-a văzut, decât atunci când asupra existenței lor nu este nici o îndoială. O bibliografie trebuie să cuprindă cât mai multe date exacte asupra materialului cunoscut și adunat, date atât exterioare cât și despre interiorul cărții, cu descrieri și explicații cât mai complete, mergând până la autor, împrejurări sociale și culturale, cauza publicării.*”²¹ Émile Legrand se dovedește un adept al exactității și detaliului argumentat științific.

Aceste principii bibliografice au influențat și planul bibliografiei naționale din 1895 a Academiei Române, rigoarea cercetării, tendința spre detalii încărcate de semnificații, fiind dovezi ale acestui fapt.

Lucrările lui E. Picot, *Notice biographique et bibliographique sur l'imprimeur Anthime d'Ivir și Coup d'oeil sur l'histoire de la typographie dans les pays roumains au XIV-siecle*, sunt considerate a fi contribuții serioase la bibliografia română veche. La fiecare operă, Picot dă următoarele notițe bibliografice: titlul, locul, anul, formatul, paginația, culoarea cernelii; arată unde se pot afla exemplare din fiecare carte; dacă nu a văzut opera, indică locul de unde a luat informația; reproduce inițialele și înfloriturile din carte, frontispiciile precum și prefețele.

În cea de-a doua lucrare citată, Émile Picot a propus întocmirea unei bibliografii românești, studiu ce era de competența Academiei Române, el însuși dorind să realizeze și să publice bibliografia românească veche. Solicitarea lui Picot a fost refuzată, însă, de Odobescu și de Hasdeu, care susțineau ideea că o bibliografie românească de o asemenea amploare era necesar să fie realizată sub auspiciile Academiei Române.

În urma propunerii lui Alexandru Odobescu, în 1879, E. Picot a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Savantul francez s-a remarcat prin faptul că a adus în literatura română cultul exactității și al amănuntului, precizând că bibliografia nu este o înșiruire de titluri, ci un studiu mai aprofundat, care trece dincolo de scoarțele cărților.

²⁰ Vezi: IORGA, N. Adunarea și tipărirea izvoarelor, Sibiu, 1862, p. 100. *Apud*: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Biblioteca Documentară, 1945, p. 100.

²¹ *Ibidem*.

Émile Legrand a fost un bibliograf cunoscut la noi în special prin lucrarea sa cea mai importantă *Bibliographie hellénique ou description raisonnée des ouvrages publics en grec par des grecs ou XV et XVI siècle*. Studiul lui Legrand, deși are doar tangențial legătură cu noi, totuși a avut o largă circulație în mediul cărturarilor români.

Dacă Picot a fost mai aproape de noi prin subiectul operelor sale, Legrand a reprezentat un model de acribie bibliografică pentru cărturarii români.

În afara celor doi savanți francezi, însă, nu trebuie omis nici baronul Guillaume cu al său *Essai bibliographique sur les Roumains*, operă trimisă spre tipărire Academiei Române, dar rămasă în manuscris.

Modelul bibliografic oferit de Legrand, operele bibliografice ale lui Picot și dorința acestuia de a întocmi o bibliografie a scrisului românesc precum și lucrarea baronului Guillaume au influențat sensibil declanșarea demersurilor științifice pentru întocmirea unei colecții întregi de studii bibliografice. Seria lor a fost inițiată în 1895 prin vastul program bibliografic expus în ședința Academiei din 2 februarie 1895, de I. Bianu, plan elaborat și structurat potrivit principiilor și metodelor bibliografiei moderne.

Potrivit acestui plan²² proiectat de Academia Română, de o deosebită importanță documentară și interpretativă pentru planul bibliografiei generale a culturii române, Ioan Bianu, Nerva Hodoș și, mai târziu, Dan Simonescu au elaborat *Bibliografia românească veche* în 4 volume. Această lucrare poate fi considerată o parte esențială a bibliografiei noastre: „plănuită să cuprindă toate tipăriturile românești, de la 1508 când iese prima carte din teascurile unei tipografii muntenești, și să ajungă până la 1830, ea s-a oprit la anul 1817”²³, de unde a fost continuată și terminată de Dan Simonescu.

Pentru întocmirea bibliografiei, autorii s-au folosit și de alte lucrări, fapt menționat de Ioan Bianu în prefața lucrării. Mai întâi, este amintită *Disertația* lui Vasilie Popp, prima încercare științifică în domeniul folclorului românesc, apoi, lucrările lui Timotei Cipariu, A. Pumnul, I. G. Sbierea, Al. Philippide. Neîndoielnic, însă, *Bibliografia românească veche* este „opera bibliografică monumentală a culturii și civilizației românești. Ideea realizării unui astfel de proiect național a aparținut lui Al. Odobescu, B. Hasdeu și D. Sturza și a fost acceptată de membrii Academiei Române, iar Ioan Bianu a fost desemnat să elaboreze planul științific.”²⁴ Scopul bibliografiei a fost de a menționa, pentru prima dată, tot ceea ce s-a tipărit în țările românești sau de către români în alte țări până la 1830.

De altfel, s-a afirmat că: „cea mai elocventă analiză structurală a acestei lucrări de referință pentru bibliografia română îi aparține chiar lui Ioan Bianu și a fost expusă în planul său”²⁵ prezentat în ședința Academiei Române de la 28 februarie 1895. Cu acea ocazie, bibliotecarul Academiei, Ioan Bianu, a prezentat un raport și o propunere pentru o lucrare asupra bibliografiei generale românești. Din acestea s-a conturat clar și planul *Bibliografiei românești vechi*.

²² Vezi: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*, București: Biblioteca Documentară, 1945, p. 84-88.

²³ Vezi: Tom. I. (1508-1716), Tom. II. (1716-1808), Tom. III. Fasc. I-II. (1809-1817). București: Academia Română, 1903-1912, 3 vol.

²⁴ Vezi: NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p. 93.

²⁵ *Ibidem*, p. 93.

Academia a hotărât ca bibliografia românească, „din punctul de vedere al dezvoltării istorice a culturii și literaturii noastre”²⁶, să se împartă în trei categorii de cărți:

„A. Cărțile vechi de la 1507 până la 1830 formează Bibliografia românească veche; ele sunt relativ puține și rare și tocmai de aceea ele au o foarte mare însemnătate pentru istoria culturii, literaturii și a artei tipografice la români. [...]”

Cărțile din această clasă să fie descrise în ordine cronologică după anul tipăririi lor. La fiecare clasă să se dea:

a) Titlul și descrierea bibliografică;

b) Dedicățiile, prefețele și epilogurile să se reproducă întregi; acestea - când sunt în limbi străine (slavă, greacă, etc.) - în text original și traducerea română; cele în limba română dinainte de 1600 să se dea în caractere chirilice, cele după 1600 în transcriere exactă, cu litere latine;

c) Din fiecare carte, care este tipărită cu caractere deosebite de cele precedente și este un element nou din istoria tipografiei la români, să se dea în facsimile specimene de tipar. La sfârșitul lucrării să se facă indice alfabetic speciale de localitățile, în care au fost tipografii românești în 1507 - 1830, cu arătarea cărților - care în ordine cronologică - s-au tipărit în fiecare tipografie, indice de autorii, traducătorii, tipografii, corectorii etc. cari au luat parte la facerea cărților. Făcându-se lucrarea în acest mod, ea va fi cea mai prețioasă colecțiune de material de documente pentru istoria vechei noastre literaturi și pentru istoria artei tipografice la noi.

B. Cărțile tipărite în ultimii 60 ani, 1831 – 1890, formează bibliografia românească modernă. Ele să fie grupate după cuprinsul lor într-o clasificare științifică, după cuprinsul cărților, dându-se la fiecare titlul complet și descrierea bibliografică. Indice alfabetic la sfârșitul publicațiunii vor arăta în ordine alfabetică autorii, traducătorii, localitățile unde s-au tipărit etc. Din această clasă să fie înlăturate publicațiile periodice, adică revistele, care să formeze o lucrare bibliografică deosebită.

C. Cărțile din clasa III, bibliografia străină, privitoare la români, să fie grupate după cuprins, arătându-se la fiecare carte, prin scurte note, ce anume cuprinde cu privire la români și la țările românești.”²⁷

Pentru domeniul periodicelor s-a propus o bibliografie separată care să completeze și să continue opera lui Alexandru Pop, întregită cu o bibliografie analitică, iar pentru colecțiile speciale de manuscrise și documente, planul prevedea întocmirea de cataloage descriptive pe fonduri.

Din acest plan de la 1895, s-a întocmit și s-a publicat, într-o primă etapă, *Bibliografia românească veche (1508 – 1830)*, apărută în anii 1903 – 1944, în patru tomuri, cu indexuri cronologice și de nume, bibliografie elaborată de Ioan BIANU, Nerva HODOȘ și Dan SIMONESCU.

Primele două tomuri, care cuprind tipăriturile din anii 1508 – 1716 și 1716 – 1808, au apărut în fascicule, începând cu anul 1898 și s-au încheiat în 1903, respectiv 1910; din tomul trei (1809 – 1830) au apărut în 1912 două fascicule, iar restul a văzut lumina tiparului după o întrerupere de 24 de ani, în 1936, prin grija lui Dan SIMONESCU. Volumul al patrulea, supliment

²⁶ BIANU, Ioan ; HODOȘ, Nerva ; SIMONESCU, Dan. *Bibliografia românească veche* : 1508-1830. București: Editura Academiei Române, 1903-1944. 4 vol.

²⁷ THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică, 1972, p. 76-77.

de adăugiri și îndreptări, a fost elaborat de Dan Simonescu, în urma noilor achiziții intrate în Biblioteca Academiei, și publicat în 1944.

Primită cu entuziasm de către cărturarii români în frunte cu marele istoric Nicolae Iorga, care afirma că: „*multe generații de cercetători și-o vor trece recunoscătoare din mână în mână, prețuind într-însa una din cele mai frumoase opere ale curentului european modern, ce a învins pe deplin în știința istorică*”²⁸ și cu elogiase aprecieri din partea unor savanți străini, această bibliografie este socotită ca „*unică în toată literatura universală*”, după cum scria Andrei Veress în *Bibliographie roumaine-hongroise: 1473-1878*.²⁹

În prezentarea bibliografică a celor 2017 titluri și 341 de completări, reprezentând descrierea cărților tipărite pe teritoriul României și de români în străinătate, pe lângă datele bibliografice generale (titlul în limba română și descrierea amănunțită), autorii au reprodus prefețe, epiloguri, dedicații, frontispicii și letrine; au completat aceste date cu note istorico – literare și cu referințe bibliografice; au indicat depozitele unde se află exemplare din cartea descrisă; au dat detalii despre hârtie, filigrane, diferite ediții, grafica textului etc., metodă extrem de minuțioasă care ajută la cunoașterea culturii noastre vechi și a evoluției artei grafice în țara noastră.

Ioan Bianu și Nerva Hodoș, în prefața acestei bibliografii, spun că încercările lui Iarcu (*Analele bibliografice - 1865 și Bibliografia cronologică - 1873*), care erau singurele lucrări de acest fel, erau insuficiente. Între timp, se adunase un material bogat, recunoscut până atunci în literatură, care trebuia să fie deschis.

Scopul *Bibliografiei românești vechi* a fost de a concentra toate cunoștințele de până atunci despre cartea românească și de a descrie pe larg materialul cunoscut sau de curând aflat.

În afară de respectarea planului din 1895, s-au mai adăugat următoarele: după fiecare descriere bibliografică au fost menționate depozitele în care se găseau exemplare din lucrările prezentate, au fost enumerate edițiile posterioare și făcute trimiteri la principalele crestomații care cuprind extrase din cărțile descrise, specificându-se lucrările mai importante care s-au ocupat de ele sau de autorii lor.

Planul bibliografic al lui Bianu a însemnat, în fapt, declanșarea unei strategii de viitor pentru elaborarea unei succesiuni de bibliografii care să teaurizeze patrimoniul cultural național scris.

Realizarea de excepție a acestei „*bibliografii naționale a cărții românești*”³⁰ poate fi plasată într-o dublă perspectivă. Sunt, astfel, avute în vedere aspectul teoretic, „*prin conceperea unui plan științific original și bine fundamentat*”³¹ și cel pragmatic „*prin abordarea unei metodologii bibliografice moderne, conectată la lucrările teoretice din plan universal*”³².

În funcție de criteriul extinderii subiectului, *Bibliografia românească veche* este o bibliografie generală. Deși s-a dorit a fi exhaustivă, această bibliografie nu este completă. În funcție de criteriul cronologic, ea este retrospectivă. După criteriul taxonomic al locului de editare, aceasta este internațională iar după sursele folosite, este primară deoarece s-a considerat

²⁸ Apud.: MOLDOVEANU, Valeriu. Activitatea bibliografică a Bibliotecii Academiei. În: *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România: Cartea centenarului (1867-1967)*. București: Editura Academiei, 1968, p. 229.

²⁹ VERESS, Andrei. *Bibliographie roumaine-hongroise: 1473-1878*. București: Cartea Românească, 1931, p. XI.

³⁰ Vezi: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică, 1972, p. 76-77.

³¹ NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p. 95.

³² *Ibidem*, p.95.

că o bibliografie serioasă trebuie realizată prin studierea directă a surselor ce fac obiectul bibliografiei. Din punctul de vedere al modului în care se prezintă conținutul referințelor bibliografice, *Bibliografia românească veche* este o bibliografie adnotată, iar în funcție de scop, destinație și obiectiv, ea este o bibliografie de evidență și înregistrare.

Nicolae Iorga aprecia că: „*lucrarea d-lor Bianu și Hodoș e cât poate fi de desăvârșită o bibliografie, când e numai bibliografie*”³³.

În pofida încercării de exhaustivitate, însă, *Bibliografia românească veche* a necesitat completări și îndreptări inerente, datorate, în principal, perioadei de timp în care a fost elaborată.

Despre aceeași monumentală lucrare elaborată și publicată de I. Bianu, N. Hodoș și D. Simonescu în prima jumătate a secolului al XX-lea, savantul român N. Iorga afirma, ca o certitudine, faptul că este „*una din cele mai frumoase opere ale curentului european ce a învins deplin în știința noastră istorică.*”³⁴ Acest fapt rămâne incontestabil peste timp.

Bibliografie

1. BIANU, Ioan ; HODOȘ, Nerva ; SIMONESCU, Dan.. *Bibliografia românească veche* : 1508-1830. București: Editura Academiei Române, 1903-1944. 4 vol.
2. BULUȚĂ, Gheorghe. *Civilizația bibliotecilor*. București: Editura Științifică, 1998.
3. CRĂCIUN, Ioachim. *Doi bibliologi români: Ion Bianu și Al. Sadi-Ionescu*. Cluj: Tipografia „Cartea românească”, 1937.
4. GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Cartea și bibliotecile: studii de bibliologie*. București: Editura Științifică, 1972.
5. GUSTI, Dimitrie. Ființa și menirea academiilor. În: *Discursuri de recepție la Academia Română*. București: Albatros, 1980, p.179.
6. MIHOC, Gheorghe. *Academia Republicii Socialiste România: scurt istoric*. București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981.
7. MOLDOVEANU, Valeriu. Activitatea bibliografică a Bibliotecii Academiei. În: *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România: Cartea centenarului (1867-1967)*. București: Editura Academiei, 1968, p. 229.
8. NICULESCU, Zenovia. *Bibliografii speciale: curs universitar*. București: Asociația bibliotecarilor din bibliotecile publice din România, 1999.
9. RUSU, N. Dorina. *Istoria Academiei Române: repere cronologice*. București: Editura Academiei Române, 1992.
10. SĂRBĂTORIREA lui Ion Bianu...în ziua de 7 ianuarie 1928. București: Cultura Națională, 1928.
11. SÂRGHIE, Anca. *Biblioteci de specialitate*. Sibiu: Alma Mater, 2002.
12. THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Biblioteca Documentară, 1945.
13. THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. București: Editura Enciclopedică Română, 1972.

³³ *Apud*: THEODORESCU, Barbu. *Op.cit.*, p. 44.

³⁴ *Apud*: BULUȚĂ, Gheorghe. *Op.cit.*, p. 157.

14. VERESS, Andrei. *Bibliographie roumaine-hongroise: 1473-1878*. București: Cartea Românească, 1931.